

Передплата

на «РУСЛАНА» всипнонь:

з Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1.70 кор.

За границю:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів: з виплатою двічі
в тиждень 5½ долара, або 10
рублів; з виплатою по субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокі число по 10 сот.

Телефон Редакції ч. 1484. — Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу мь вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і аїра руска.» — З Руслановкх псалмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня
крім неділі і руских свят
о 5½ год. по полудні.

Редакция, администрация, і
експедиция «Руслана» при
ул. Осолінських ч. II. партер
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диция місцева в Агенції
Соколовского в пасажі Гав-
мана.

Рукописи зертває ся лише
на попередче вастережене.

Рекламації неопечатані є
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Руский народе!

В цілім нашім краю лунає клич: дбай-
мо про нашу молодіж, засновуймо свої
рідні школи!

Вся праця, все напружене і всі сили
звернені однаков в сю хвилю в однім лиш
напрямі а то: до отвираня мужеских шкіл,
гімназій і т. и. Полишено на боці, зане-
дбано а бодай не звернено належитої уваги
на вихованє дівчат, для яких свої рідні
школи є лиш у Львові, Перемишлі і Яво-
рові. А річ звісна: чия школа, того будуч-
ність; яке вихованє дівчат, такі будуть ма-
тери; які матери, такі покоління, така су-
спільність, такий народ...

Почин до такої праці, яка має на меті
нашим недотачам в вихованю жіноц-
тва в сій стороні нашого краю бодай в ча-
сти зарадити, дали СС. Василянки в Стані-
славові. Попри інститут виховуючий для
дівчат отворили они в послідних роках за
дозволом ц. к. міністерства віроісповдань
і просьвіти і ц. к. Ради шкільної краєвої
приватну руску жіночу семінарію учитель-
ску і прив. народну школу для дівчат, яка
постепенно перетворює ся в повну виділо-
ву школу і зі зближаючим ся 1911 роком
— роком памятим для Руса галицької, бо
в ній святаєвати мемо 100-літні роковини
народженя великого нашого поета і генія
народного відродженя Маркіяна, для звели-
чаня єго памяти — прийме назву ім. Мар-
кіяна Шашкевича.

Дальший розвій тих інституцій і їх
судьба залежить тепе; виключно від су-
спільности рускої, від єї морального і ма-
теріального попертя. Щоби ті школи мо-
гли істнувати та розвивати ся і позискати
право прилюдности, потреба для них ко-
нечно відповідного поміщеня, відповідного
будинку, якого на жаль СС. Василянки
не мають, містячи ся враз зі школою
в старій, знищеній і вже тепер за тісної
хаті.

Та довершенє сего діла — се не є річ
монахинь сьв. Василя В., або льокальна
справа міста Станіславова — се справа
загально-народна, подвиг цілого народа!

Руский Народе! Тобі потреба збудува-
ти свою хату на поміщенє інституту, семі-
нарії учительської і шкіл, народної та виді-
лової ім. Маркіяна Шашкевича в Станісла-
вові! Тобі потреба здвигнути разом з бу-
динком шкільним і в злуці з ним також
церков монастирську, звідки би спливало
благословенє Боже на вірних Твоїх дітей,
на їх наміри, почини і працю в тім осе-
редку наукового і культурного житя Твого
жіноцтва, деби могли заспокоювати свої
душевні потреби і молодіж шкільна і чер-
ниці а попри них і вірні станіславівської
парохії, які в тій части міста (ул. Заболо-
тівска) не мають свої церкви...

А потреби сі — се потреби загально
відчуті, пекучі, наглі!

Обовязок прийти в поміч тій справі ле-
жить на рускій суспільности.

До неї цілої ми і звертаємось: до Вас
Інтелігенциє сьвітска і духовна, Братя мі-

щани і Селяни, Робітники і Зарібники, ру-
ске Жіноцтво і руска Молодежи! Просимо
широ і горячо: не відмовте своїй помочи в
сїм преважнім ділі, скиньте ся по лепті,
займіть ся збиранєм жертв, бо се жертва
для себе, для свого народу, своєї будучно-
сти, своєї красшої долі!

Для довершеня сего діла вибрано під-
писаний комітет. Ласкані жертви упрашає
ся складати і присилати до греко кат. ка-
тедрального Уряду парохіяльного в Стані-
славові.

Станіславів, в жовтні 1910.

о. Іоан Гордієвский,
архипресвит. Еп. Конс., парох катедр. і голова
комітету.

Іосиф Совеицкиї,
емерит. ц. к. староста, місто голова комітету.
др. Володимир Янович,
лікар.

о. Василь Навроцький,
інспектор шкільний окружний.

др. Ярослав Грушкевич,
лікар.

о. Евстахій Шмериковский,
парох в Угринові.

о. Ярослав Бородайкевич,
катехит гімназійальний.

Стефан Мишкевич,
ст. рев. держ. залізниць.

о. Яків Гарнакский,
катедр. сотрудник.

Вечері над Леманом.

Написав о. Маріян Моравский, з дозволу видавця
переложив о. Іван Плавюк.

(Дальше).

Сьвященик. Є се зазначене наукаючої
поваги, в чім не виджу тої стислої гадки, до
якої привичаєв нас п. Deville в попередних роз-
правах — (може се не єго вина, але системи).
З того зазначеня не можу іменно одного зрозу-
міти: чи та повага обовязує, чи ні. Коли розхо-
дить ся єдино о поступованє, то можу ще руко-
водити ся повагою, котрій приписую лиш згля-
дну вартість, бо можу собі остаточно сказати,
що послухаю, хотяй би мій управитель помилив
ся; але коли розходить ся о віру, тож про без-
услівне переконанє, що надана ваука є правди-
вою, то або повага буде мати для мене беззгля-
дну вартість, т. з. буде непомильна, або зовсім
не зможу на ній оперти віри. Наколи в такім
случаю увірую, то не для тої поваги, котру ува-
жав би я помилною, але ддятого, що сама річ
мені подобає ся і, як кажуть, трафила до мого
переконаня. Тож певно не всьому повірю, що
мені в тій науці подають, але лише тому, що
мені подобає ся; а другий коло мене, з тої са-
мої причини то власне відкине, а увірить в ин-
ші части науки, третій ще в инші... І так, на-
коли взагалі віра буде можливою, то прецінь
буде неможливою єдність віри, не можлива су-
спільність в вірі — і взагалі не буде ніякої
церкви.

Мені здає ся, що се розумованє дуже до-

садне, але ще досаднійшим є досьвід, котрий се
стверджує. Дивім ся, що фактично у вас дїє ся.
Та зглядна, неопреділена повага громади, пасто-
ра, вистарчає до часу тим, що дають ся нею
правити, не рефлектуючи над єї зглядністю,
що, як се мовить Don Pardoval, думають о до-
брих ділах, а не о догмах. Але поза ними, понад
їх головами, є і з природи річи мусить бути
верства таких, що думають о догмі, розбирають
і нівечать її, силою неумолимої логіки засади
вільної думки про віру. І так, мимо непевного
повороту до переданя, про котре тепер був спо-
мин, мимо відверненя загалу протестантів від
догматичних питань до добродійности, мимо ці-
лої доби пробудженя і всіх єї благородних зу-
силь, все однаковим, грізним темпом, в лоні
горішної верстви, протестантска віра розкладає
ся, нидіє, Біблія розсипає ся в порох. І доходить
не до таких заперечень поодиноких догм, що
тривожили Лютра, але аж до радикальної неґації
божественности християнїзму. І нема ніякого
свособу, що міг би здержати сей процес знищен-
ня, бо він лежить, як я згадував, в самім зало-
женю протестантизму: у відкиненю непомильної
поваги в вірі.

Чи може преуваличаю? Прошу собі прига-
дати сумну а типову судьбу „Евангеличного
Алліянсу“, що хотів здержати той розкладовий
процес; зібравши ся перший раз в Лондоні, міг
ще сформулувати девять членів, на других збо-
рах в Женеві удержали ся лише чотири, на
третьох в Парижі лише три, на четвертих в Бер-
ліні (1866) счеркнено навіть Божество Христа,
— природна річ, що пятах зборів вже не було.
Прошу знов приглянути ся нинішнім школам і
катедрам протестантської теології. Нема може

нині і одної в цілій Німеччині, де не учили би
такі Гарнаки, Рітшлі, Ліпсі, Бендери, що Хри-
стос був одним з многих синів Йосифа і Марії,
що уява народа окружила єго пізнійше авреолею
чудес, що адорація Христа се ідолопоклонство
і т. д. Тож коли так трактують сам угольний
камінь християнїзму, Божество Христа, то можна
собі уявити, що роблять з иншими догмами Трой-
ці, Воплощеня, будучого житя! — Певно прига-
дуєте собі, що діяло ся недавно, коли якась гро-
мада у Віртембергії обвинила свого пастора
Шремфа, що викинув з богослуженя Апостоль-
ский символ віри — а професор теології Гар-
нак осьвідчив ся також проти Символу перед
учениками, що прийшли по раду в тій справі.
Як много професорів і богословских письменни-
ків одобрило поступованє Шремфа і Гарнака, у-
знаючи в тім науковий вислід піввікової праці
протестантської теології! Як рещта віруючих
кликала в розпуці, що вже знищено всі догми
євангелицької віри, від авбурскої почавши, ли-
шив ся один Апостольский символ, а коли і той
відкине ся, то вже не можна буде сказати, в що
Евангелицька церков вірує! — а нещаслива най-
висша духовна рада пруска, приневолена глядіти
неможливого виходу між услівями єствованя я-
кої небудь релігії, а засадою протестантизму
о свободі віри, видала вкінци правдиво пітійский
вирок: зганила виступленє Гарнака, а додала за-
сторогу: „що не хоче однак робити з того сим-
волу ані з поодиноких єго частий незмінного
правила віри!“ Нужденна утеча, з признанєм, що
уже нічо не лишає ся, щоби щось боронити
з протестантської віри.

Я говорив о Німеччині; не інакше стоїть
протестантска теологія в Швайцарії, Голяндії

Caveant consules...!

(Конець).

В тім часі припала візитація кановічна Ексц. Еп. Чеховича в сянцім деканаті. Покористувалися москалюшки сею нагодою і давай підходити з доносами і клеветами на сьвященників-Українців! а коли Єпископ на конець завітав до міста Сянока і прийняв запросини на гостину в „Русс-кім Нар. Дом-і“, поважилися провести Владика через шпалір удекорований російськими хоругвами. Спаси Біг їм, що отворили очи Владиці, котрий побачив вперше, з ким діло і які єго вірні заселяють третю столицю єпископску? Подивляти треба було ту терпеливість і ласкавість Владики, з якою — мимо сего упокореня — відносився до москвофілів, а вдячністю за се було, що ледви опустив Сянік, появила ся обмиста стаття в „Галічаніні“, в котрій вложено в уста Владики такі слова, яких він ніколи не ужив, ба навіть на скликаних зборах кацапских атаковано виділ „Народнаго Дома“, як сьмів гостити Українця. Як обдумано веде ся агітація межи народом і як успособлює ся нарид зглядом католицкого єпископа, нехай говорить за себе хотяй би сей факт, що з приводу візитації кановічної одного деканату на Лемках, деякі сьвященники москвофіли наложили опісля на парохіян своїх поголовне, гейби кару, що у народа викликало проклони і велике негодованє під адресою Владики. Штука і помисл справді диявольський!

Щоби ідея „русская“ ліпше запустила корінь, закладають „пансіон“ для доньок сьвященників, спроваджують родовиту москвоку Евг. Н. Ла сточкин до веденя тогож, а до бурси для учеників покликують на настоятеля Генсьоровского (брата сумної пам'яті бувшого катехита в Новім Санчі), котрий мав се щастє, що з ласки гр. Бобрінского попасає якийсь час в Петербурзі.

В тім посліднім краю, коли богохульства Ренана занепокоїли нарид, з поміж 1800 пасторів, 1500 осьвідчило ся за ренанівским „Житєм Ісуса“. В скандинавских краях сьвіжо надана свобода слова і письма о релігії, а вже много тамошних богословів іде на взаводи з німецьким раціоналізмом. В Англії є на око трохи більше ладу і карности, завдяки перехованій з католицких часів церковної єрархії, але за се що раз більше відділяє ся сект від урядової церкви, майже що дня якийсь пастор видумує новий християнізм і з громадкою своїх обожателів закладає незалежну церковцю, а щирі англійські письменники не таять побоюваня о будучину своєї церкви. В Америці то стале повстає сект прибирає шалені розміри, а найдивніші їх практики і повір'я доходять аж до границь поганьства.

Miss Wilson. Се все є певно дуже сумною проявою, але чи між католиками нема також много недовірків? Чи нема гірших розсадників атеїзму від тих, що їх видають протестантські краї?

Сьвященник. Є такі в католицких краях, але через те саме виступають з лона католицкої суспільности; они самі не уважають себе католиками і другі їх за таких не мають. А в протестантизмі заходить вперед ся неточність опрєдїленя, коли хто перестає бути правовірним; на се нема ні власти, ні засади. А потім, що найважніша річ, сї поборники віри не стоять десь осторонь Церкви, але творять єї горішню верству, єї учителів, богословів, пасторів. Під ними суспільність може нині жити ще релігійним і добродійним житєм, не беручи уділу в богословських спорах; але з конечности річи мусить прийти хвиля, в котрій она відчує наслідки роботи своїх богословів. Вже нині нарікає она деколи на пасторів, що кажуть їй вірити раз в то, раз в що инше; но прийде хвиля, коли з страхом довідає ся, що вже нема цілком в що вірити, ні катехизму, ні Символа, ні Сьвятого Письма, ні Христа... Пастор, здвигнувши раменами (може з слезою в оці) скаже: Що почати? Всьо то запрятав науковий поступ богословія. — А тоді, чи, і як, і на чім опре ся релігія тих мільонів людей?

Hainberg. Тож і ви, Отче, повторяєте пророцтво о загалді протестантизму? (Дальше буде).

І знаменито виховує ся молодіж в бурсі, поміщеній в вогкій норі, як сьвідчить про се факт, що викрито там свого часу шулерню, де грали фалшиво в карти. Зате ширить ся межи учениками релігійний індиферентизм, котрий видно на кождім кроці. Ученики ходять в неділю до церкви без молитвенників; підчас дзвоненя не клякають (бо они „русскіє“); заховують ся аrogантно зглядом сьвященників-Українців; водять ся з славним палочником Марушаком по місті; переходять на латинський обряд; крадуть гроші в церкві і т. п.

Чому се так діє ся? Бо о. катехит Москалик про них не дбає, часто опускає шкoлу, навіть без повідомленя дирекції гімназіяльної, екзорти перед сповідю нема, сповідь учеників тягне ся цілий місяць клясами, або частями, а службу Божу у вересні с. р. відправляв з рана лиш до 19. вересня і то для „девушок з пасіону“, а не для учеників. Коли о. парох зловив ученика на крадежи грошей з таця в церкві і сказав про се о. катехиті, щоби хлопця перестеріг, одержав від тогож о. катехита таку цинічну відповідь: — „Ну! то не тримайте грошей в церкві!“

І чи треба дивувати ся, що з вихованої на такім підкладі молодежи в сянцікій гімназії, виходять такі „русскіє“ сьвіточі, як православний Мончаловський і Добрянський, що стали платними шпіонами російськими? як Роман, що опинив ся в православній дух. семінарії в Росії. бо ширив ту, яко питомець львівський православіє? як Гануляк, що хотяй без матури, єсть співредактором котрогось „русскаго журналу“ у Львові і автором славних проти-українських „изданій“ і прч. — котрих імя „легіон“.

А чиї то вихованці били шибі в палаті владичій в Перемишлї по елекції в дни 29. вересня с. р., ревіли „Пора, пора за Русь...“ регеат, вічна пам'ять... і кидали фляшки з чорнилом скрізь вікна до палати за се, що не прийнято їх на богословє? Провід вели бувші ученики сянцікої гімназії! І ще сьміє о. Москалик говорити: „пропаде народ, бо до семінарії приймають батярів!“ (sic!) А ми скажемо: єй отче!, се не гідне достоїнства сьвященника катехита і правдивого педагога, обурювати ся на Єпископа, що власне стереже клир від „батарів“.

Сумно дуже, коли так діє ся під оком всяких властей і уходить безкарно! Але ту всьо таке зганьреноване! Бо прецінь „батюшки“ самі показують своїм поступованєм, які они індиферентні релігійно, коли прийшовши до церкви в Сяноці, стають до служби Божої без реверенд, мимо протесту пароха, чим оказують велике легковаженє служби Божої, як о тім була згадка в дописи з Сянока в „Руслані“ ч. 226 з 21. жовтня с. р.

Шалена заїсть і певність себе (бо доси всьо уходило безкарно) осьмілила русофільску молодіж гімн. до антидинастичної демонстрації в церкві в дни 4. жовтня с. р. в присутности о. Москалика, яко катехита, о чім була згадка на вступі. Зібрані урядники і військовість осудили се належнє, а обуренє своє заявили устами п. радника суду Пеленьского, котрий по службі Божій явив ся в мундурі в канцелярії парохіяльній зі словами: „А то нечуваний скандал, щоби нині ученики в присутности катехита посунули ся до такої зухвалости! Знаєте, о. парох, се образа цісаря, то повинно бути в газетах і такий катехит повинен бути суспендований до 48 годин за таке веденє молодежи!“ Запитаний о причину сего о. катехит п. к. надкомісаром староства сказав: „Nie było dirigensa“. Чи до відспіваня имну, або „многая літа“ треба конче дірігенса, сумніваємо ся, тим більше, що ученики русофіли не пускають на хор учеників-Українців. Тимчасом увиваючи ся по селах виспівують і вичують російских пісень і имнів без дірігенса і ширять православіє, чого доказом факт, що в дни 5. жовтня с. р. кількох радних і війт з села Дубрівки рускої, до парохії Сянік приналежної, кричали в корчмі: „ми Москалі! ми православні! не хочемо українського ксєвдза, він посьвятив нам зіле на Матку Божу по українськи.“

Тому то парох о. Константинович, побоюючи ся поновної профанації церкви зі сторони „батюшок“, як також можливого інциденту при посьвяченю „дружиннаго прапора“, котрий був під виключною опікою знаного п. de Волчко-

Кульчицкого відмовив в дни 1. жовтня с. р. (але не в послідній хвилі) церкви в ціли відправленя служби Божої за померших Качковян і Наумовича на день 6. жовтня с. р. За се на зборах Общ. Качковского, того самого дня відбувших ся, накинув ся „католик“ о. Олімпій Полянський в шалкій бесіді на „українського пароха“ і викликав бурю межи селянами, а крикам „ганьба єму! проч з ним!“ не було кінця. Ухвалено вислати телеграму з жалобою до Владики, з зазивом строгого покараня українського пароха, що „депутат“ Курилович виконав; рівночасно зачали збирати підписи на меморіал, щоби пароха усунено! Зараз слідуючої неділі покористували ся кацапи хоробою дяка, та застрейкували на хорі в церкві, парохіян до церкви не пускали, в чім помагав їм предсідатель комітету парохіяльного, листонос п. Рудак; а коли о. сотрудник пішов з тацою по церкві підчас служби Божої для учеників, відізвав ся один з інтелігентів: „О! Українець збирає, буде мати на фербля“.

До чого веде сей шалений похід военний москвофілів, можна з гори знати! Тож „caveant consules“, кличемо до тих, до кого се належить, а ти, наша суспільности, зверни бачну увагу на Сянік, подай поміч тій нечисленній українській громадї, яка хотяй ратувати молодіж від москвощеня і від грозячого православія, збирає фонди на будову селянської бурси! Нехай плинуть на ту ціль жертви так обильно, як свого часу до Нового Санча, а сотворимо в самім осередку Москвичів таку твердиню, о котру дасть Бог! розібють ся московські лоби!

Огляд часописий.

(Захвалюване драгитивої гандити. — Статя L'Univers про занепад дарвінізму. — Проф. др. Нусбаум про сю справу).

(Конець).

Можемо прото прийняти цілковито се, що недавно писав Дріш (Driesch): „Я прийшов двома дорогами до сего віталістичного переконаня, яке видимо в житю, є на першім місци в житю форми*), діло природне, що не дає ся замінити на инше, самоуправне (autonome) і підлягає власним законам, передовсім здає ся мені, що докладна аналіза понятности того, що відбуває ся в ріжничкованю гармонічних рівноможних систем, коли є виключені внїшні формативні понуки, не позволяє прийняти механізму фізико-хемічного, в який би небудь спосіб хотїв єго хто розуміти. По друге, здає ся мені, що в наслідствєности, або ще докладніше, щоби ужити мого власного вислову, в генезі рівноможних збитих в одну масу систем (т. є таких систем, з котрих кождий складовий член може видати таку саму цілостну зложену систему), показують ся такі звязи, що ніяка комбінація чи то фізична чи хемічна не змогла їх вяснити. Машина, коли возьмемо сей вираз в найширшій єго значіню — утворена инакше, ніж в зміслі трєх вимірів простору, не може позістати архітектівічно цілою, коли сьвовільно переставить ся її части, або колк одну з них збере єя, або коли котру з них поділить ся; такою є логічна перекладка, на якій спочивають непрямі докази самоуправи житя в сих публікациях. Механістична біологія мусіла би в дійсности прийняти того рода машини, але досьвідчальні вислїди показують, що се було би недорічне“. Сему то самоуправному чинникови живучої природи надав Дріш аристотельску назву ентелехії, яка обявляє ся, як се показує ся з того, що було сказане до сего часу, в розвитку і в наслідности. Сему то первневу, який схолястики називали сущною формою (forma substantialis), завдячує ся спровадженє першої матерії до окремої природи. В такім розуміню є ентелехія передовсім основою єствованя, і она є тим, що дає зложеному самовсобневу совершеньство, властиве породі. Она є також основним принципом діяльности, і задля

*) Запримічає ся, що в філософії має вираз „форма“ инше значінє ніж в щоденнім житю, а іменно: означає житєвий первень, т. є первень, без якого житя нема у живих сотворінв сего сьвіта. Тим первнем є душа.

того завдячують їй різні тіла свої чинності, які виявляють. Дятого належить запримітити з Греггаром (Grégoire), що говорячи строго, не можна сказати, що то є перша матерія тою, в котрій ділає ентелехія, винявши інтелектуальні чинності людської душі, але що се є цілий зложень тим, котрий ділає. Не можна також казати, що ентелехія ділає в матерії, або через матерію, або з помочію матерії. Се, що ділає, є матерія оживлена ентелехією або іншими словами, се ентелехія, що є в тілі складнем, опреділяючим, що робить тіло спосібним до діяльності.

Так само, додав би я з тимже автором, не можна сказати, що в живих ествах душа або ентелехія ділає на матерію, ані що она ділає при помочи фізично-хемічних сил, ані що она ділає на ті сили і ними кермує. Але противно повинно ся сказати, що ество оживлене ентелехією, поідає ті самі діяльні можні, як тіла звійрячі, — що ми називаємо фізично хемічними силами — розвиваючи їх після окремого способу відповідаючого причині оживлення грубої матерії висше згаданою ентелехією. Механіки не здавали собі ніколи справи з нашого положеня. Тому старали ся они частійше знищити віталізм, висміваючи его і впевняючи, що віталісти відкликують ся до житєвої сили, котру поміщують они в такий спосіб, як Deus ex machina в тілах органічних еств, щоби она кермувала їх рухами подібно, як моряк кермує кораблем. Такого смішного і протифілософичного понятя не має віталізм зовсім, і се є лиш насмішки механіків, тому, що в організмі нема ані кермуючого ані кермованого.

Однак се, чого не можуть знищити, то є ствоване душі або ентелехії, яко складня составного живючого тіла, яке стає ся в той спосіб спосібним ділати після звичайних законів. В корясть животного принципу промовляють явно послідні відкритя досвідчальної біології, на які я цокликую ся в сій праці.

Говорено уже частійше о занепадї, о пересиленю, о похоронах дарвінізму. Сї вираженя не є може нігде так оправдані, як на полі дослідів над природою і живих еств. Дарвінізм, що не мав бути чимсь більше, ніж частним виясненем механізму початку органічних пород, розширив свої вимаганя; він став найавтентичнішим виразом могутности механізму, наймогутнішим передмуром матеріялістичного позитивізму, окричаною, неврушимою підставою новітших природних наук. І дятого то власне став ся его упадок найстрашнішим, бо він не додержав зовсім тих обітниць, які був поробив. Бо як раз на полі, на котре він неналежно вдер ся, виказано ясно неточність его розвязки. Що до нас, то ми можемо уважати обі назви віталізму і дарвінізму яко два протиположні вираженя і можемо сказати, що се друге має від тепер хіба лише історичне значіне*).

Оттак то говорять західні учені о дарвінізмі, котрий можемо порівнати із зношеною, подравленою одежею, якої ніхто із більших учених західних країв не важив би ся на себе вдягнути, щоби не виставляти себе на посміховище. І тому можемо дивувати ся, що професор львівського університету хоче продавати за добрі гроші сю зношену, драву одежу, яка на заході уже не має вартости — (мода на схід приходить звичайно пізнійше — Ред.). Можемо дивувати ся, як можна значіне наукового і морального банкрута виносити під небеса. Бо дарвінізм є не лише банкрутом на полі науки; він є також банкрутом на полі моральности, яка основувала ся на его науковій теорії**).

Щоби однак не зробити кривди д-рови Нусбавмови, що він инакше думав о Дарвіні, ніж ми его посудили, то ми наведемо точно місця з его книжки: „Idea ewolucyi w biologii“. Так пише він на стор 255 під заголовком: „Osobistość Darwina“: Przedziwnie piękna to postać, jedna z

* Гл. L'Univers з дня 6. жовтня 1910. і Августина Джемеллі — L'enigma della vita e i ni ovi orizzonti della biologia стор. 62. в др. м. і Revue de Philosophie стор. 310.

** Може ніхто не задав моральній такого удару, як Дарвін своїми біологічними теоріями; особливо теорією о походженю чоловіка і о доборі. Бо чоуж то не вільно допускати ся чоловікови-малпі, для котрого нема ніяких границь ежи моральностию а неморальностию.

najsympatyczniejszych, jaką kiedykolwiek wydała ludzkość (аж так?!), prawdziwy człowiek w najszlachetniejszym znaczeniu tego wyrazu, prawdziwy badacz i myśliciel, (?!) jeden z największych arystokratów ducha! Rzadko kiedy wielcy ludzie w tak przedziwnie harmonijny sposób jednoczyli w sobie najpiękniejsze cechy geniuszu i najszlachetniejsze rysy człowieka“.

А на стор. 28. в сеї книжки читаємо таке: W ten sposób pozostawił on po sobie olbrzymią spuściznę naukową, zapomocą której prawdziwie ugruntowana została teoria descendency, gdyż ani Lamarck, ani Geofroy St. Hilaire, ani też żaden z innych ewolucjonistów nie zdołali zgromadzić takiego olbrzymiego zapasu faktów z najrozmaitszych dziedzin wiedzy ludzkiej, stwierdzających teorię tę, nie umieli wyzyskać tak różnorodnych dowodów na korzyść jej przemawiających i nie dali tak jasnego i prostego, mechanicznego wytłumaczenia tysiącznych przystosowań w przyrodzie organicznej. А троха низше читаємо: „Spłótszy te różnorodne gałęzie wiedzy ludzkiej w pewien systemat filozoficzny, był on zarazem niewątpliwie ojcem ogólnej nauki o życiu organizmów — biologii ogólnej w najszerszym znaczeniu tego wyrazu, która dziś doszła do tak nadzwyczajnego rozkwitu“.

Коли знаємо уже, що теорія Дарвіна упала як раз тому так тяжко, що єї автор опер її на механічних основах, що показали ся невластиво приміненими до его теорії, то повисіть твердження д-ра Нусбавма показують, що він старає ся поіти в своїх читачів а певно і в своїх слухачів неурядливі понятя про дарвінізм, а виражаючи ся о нїм з такою похвалою оправдує наше твердження поставлене в заголовку: „Захваляюваня дрантивої тандити“.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина

Наради обох міністрів-предсідників в справі платьби готівкою не довели ще до ніяких вислідів. Сї наради мають бути ведені в дальшій тягу, а вольнуть в них участь також обосторонні міністри фінансів.

Положенє в Чехах доси незмінене. Поки що не вдало ся довести до порозуміня ані в справі iunctim ані в справі ревізійного права кравского виділу супроти постанов народностних секцій. А міжтим трудности ростуть як гриби по дощи, наслідком наглого звороту зі сторони чеських радикалів; референти і субкомітети поборюють ся, чи їх компромісові предлоги зможуть остояти ся на повній комісії. Вправді посередники докладають всіх сил, щоби не допустити до розбитя нарад, але настрої зовсім поповсованій. І з чеської і з німецької сторони множать ся протести проти угоди. Др. Крамаж боронить ся в своїх органах перед закидом, начеб то він мав бути моральним справником наглого звороту в угодівій акції. Мабуть сумліне его не зовсім чисте! Чи в даних обставинах удасть ся побороти ті трудности, се дуже сумніве. Взагалі запанував що до сеї справи цілковитий песимізм. З кінцем сего тижня має правительство зажадати виясненя, чого можна надїяти ся по праских конференціях, щоби видати відповідні зарядженя для парламенту. Колиб мирового акція розбила ся, тоді після жортокої перерви знов розпочнуть ся переговори, бо все показувало ся, що стїна, яка ділить оба народи, є в дійности „паперова“.

Заграниця.

Републіканці в Португалії ведуть дальші переслідуваня своїх противників і взяли ся тепер до свого найбільшого противника, бувшого диктатора Франка, щоби зігнати на нїм свою месть. Франко, якого випущено за кавцією на свободу, тепер на жаданє судових властей уяснено знов, обвинюючи его о те, що в часі своєї диктатури надужив він урядової власти. А іменно надужив він свого становища яко королівский урядник в сеї спосіб, що боронив королівства проти атаків републиканців.

Нове правительство заходить ся тепер около сего, щоби розоружити тих людей, яких оно само уоружило було для зваленя старого

правління. В дійности чути в день і в ночи стрілянину по улицах, а військо мусить боронити опечатані монастирі і церкви проти уоруженої товпи.

В французским парламенті прийшло до так бурливых сцен, що пригадують они часи конвенту, а дехто зове їх впрост анархістичними. Повід до сего дала бесіда міністра-предсідника Бріянда, який в часі дебати над інтерпелляцією в справі велізничого страйку оправдував ся що до свого поведеня проти страйкуючих. Він заявив, що для охорони екзистенції народу та велізничої комунікації, головної підпори сеї охорони, не вагалоб ся правительство вхопити ся навіть незаконних середників. І се визвало незвичайну бурю в парламенті серед радикалів. Всеж таки значною більшостию ухвалено вотум довіря для правительства і відкинено дневний порядок, який оно поборювало.

Просимо вігхобити перегляду.

Новинки.

— Календар. В четвер: руско-кат.: Іляіона В.; римо-кат.: Губерта. — В пятницю: руско-кат.: Глікері; римо-кат.: Карола.

— Соймова реформа виборча. В суботу ранс від 10. до 11 30 відбула ся конференція провідників всіх соймових клубів в справі дальших праць в соймі. Конференцію отворив маршалок гр. Бадені, запитуючи всіх послів а руских з окрема, як преставляють собі програму дальшої праці в соймі. Потім забрав голос пос. др. Кость Левицкий і заявив, що першою і єдиною точкою дневного порядку сойму є для укр.-руских послів справа виборчої реформи. Доки та справа бодай в головних основах не буде порішена, укр.-руські послы не тільки не будуть брати участы в дальших нарадах сойму, а навпаки — мусять правильні наради перепинювати. Пос. Лясковский іменем консерватистів старав ся переконати присутних, що справа виборчої реформи, хоч і пильна, то не така нагла, як справа бюджету, котра є загально-кравна і котрої полагодженє лежить в інтересі загалу людности без ріжниць політичних поглядів. Пос. Король говорив про актуальність виборчої реформи і про тяжке становище руских послів, а з его бесіди годї було зміркувати, що важнійше у его фракції, чи бюджет чи виборча реформа, чи що инше. Ясне становище, незамасковане заняв голова Дудикевичевської фракції о. Колпачкевич і заявив ся вперед за полагодою дорогового закона і бюджету, а потім виборчої реформи. По промові о. Колпачкевича, більшість згодила ся, щоби на черзі нарад сойму ставити поки що менше важні справи та ждати висліду переговорів в справі виборчої реформи. Переговори будуть відбувати ся дальше на конференції клубових предсідників, котра відбуде ся нивішної середі о год. 5. по полудни. В неділю вечером відбула засіданє парламентарна комісія укр.-руского клубу. По нараді в справі виборчої реформи і дальшої тактики постановлено скликати повне засіданє укр.-руского клубу на середу о 7. год. вечером.

— Просвітний рух в Парані. Курітбский „Прапор“ доносить, що Русиня на оселі Іпіранга зібрали ся дня 27. вересня с. р. на збори і ухвалили збудувати „народний дім“, в яком будуть містити ся школа і читальня. Теперішній дім, де містить ся школа, призначений на мешканє для будучого священика. На зборах ухвалено заложити читальню „Просвіти“, до якої вписало ся вже поверх 50 членів. Членську вкладку назначено в першій місяци на 500 рейсів (коло 50 сотиків), а в дальших на 200 рейсів. По недавнім зізді паранських Русинів в Курітбі піде тепер просвітна робота по оселях живійшим кроком під проводом оо. Василян. За то казати ся жмінка радикалів зі своєю „Зорею“ на „Прапор“ і на Василян. Радикалам не всмак, що загал паранських Русинів держить в Василяннами. Підпольна робота радикалів осадно схарактеризована в заяві п. Іутковского, редак. „Прапора“, де читаємо таке: „Для замилення людям очий радикали голосять єдність, котру самі розбивають, скликають засіданє до п. Юди, щоб заложити тов. „Просвіта“ в Курітбі, хотїй дя той горстки Русинів в Курітбі „Тов-о Шевченка“ цілком вистарчає. Якаж отже ціль нового товариства? Щоби розбити Тов. Шевченка! Се має називатись народна робота, се „єдність“! Не від річи буде сказати, що на то засіданє прийшло чотирох людей а напившись добре та насміявшись добре з тих, котрі їм еше вірять, розлізлись рачки до дому. Се їх „Просвіта“! Як їм ходить о народну роботу, се характеризують слова редактора „Зорі“ пана Кульчицкого,

який сказав перед одним з наших учителів: „Плюю на патріотизм; мені ходить о те, на „Зорі“ зробити інтерес. А рівнож слова п. Купомбаса, який сказав мені (п. Гутковскому) нім еще появилась „Зоря“: „Буду видавати „Зорю“ а в ній досюлю ОО. Василян і не одним, бо то ся людям подобає, будуть брали і інтерес піде“.

— **Українське місточно в честь Тараса.** З м. Чернухи на Полтавщині пишуть до „Ради“: Сим літом на закінчене українських вистав в нашій місточку, гурток любителів українського драматичного мистецтва зважив ся впорядкувати вечір, присвячений пам'яті нашого великого поета Тараса Шевченка. Прибутком призначили на пам'ятник поетови у Києві. Добули дозвіл. Тільки справник Лохвицький заборонив цілком друкувати оповістку по українськи. Добивались надрукувати оповістку двома мовами: українською і московською, теж не дозволили і через се тільки зміст вечера був напечатаний по нашому. Сьвято відбуло ся 15. серпня. Поставили „Назара Стодолю“ з „Вечерницями“ Ніщинського у 3 дії та читали твори Шевченка і співали пісні на слова Т. Шевченка і народні. Сьвято перейшло дуже урочисто. Театр був повний (душ до 600). Були переважно селяни і не тільки з Чернух, а й з сусідніх сел; були селяни верст за від Чернух. А кругом театру ще стояв натовп люлей, що не попав у театр. Дівчата прикрасили салю зеленю, рушниками, та плахтами. Над сценою стояв великий портрет Шевченка, впопийтій вінком з дубового листа та квіток. По стінах були розвішані портрети укр. письменників та для ознакомлення громадянства жителів міста під назвою „Житє Тараса Шевченка“ (київського видавництва „Час“). В касі приймалися жертви на пам'ятник Т. Шевченкови на квітки Полтавської губернської земської управи і продавалися на будову пам'ятника листки „Житє Шевченка“. Після скінчення „Назара Стодолі“ сцена прийняла урочистий вигляд. По середині красував ся в вінку великий портрет Т. Шевченка, а півкругом в гарному історичному та народному убранню розмістив ся хор місцевих дівчат та парубків. Розляг ся заповіт Шевченка: „Як умру, то поховайте“. Всі люди — як один — в театрі мовчали і сей урочистий спів прослухали стоячи. Потім були прочитані п. Будяком, С. Шерстюком та В. Чорнушенком твори Шевченка: „Іван Підкова“, „Мені однаково“, „Чигирин“, „Чернець“ та замість біографії гарні вірші Ганни Комарівни: „Тарас Шевченко“. Хор під орудою д. Гармаша проспівав декілька народних пісень: „Ой сів пугач на могилі“, „Лугом іду“, „Ой ішов я улцею раз, раз“ та інші. Успіх вечора серед нашого селянства великий. Вже тепер освідчені селяни хотять на волосному сході подати думку, щоби і сход що небудь пожертвував на будову пам'ятника Т. Шевченкови. В добрий час!

Оповіді.

— **Репертуар Руского народного театру** під дирекцією Йосифа Стадника у Львові, сая „Гвазді“ (ул. Францішканська ч. 7). Білети продає ранше книгарня Н. Тов. ім. Шевченка (Ринок 10), а від 6. год. перед представленням каса театральна.

В середу дня 2. листопада „Гануся“ драма в 2 частинах Г. Гавптмана, музика Маршалька.

В четвер дня 3. листопада „Тайфун“ сензаційна япанська штука в 4 діях М. Лендієля в перекладі Й. Стадника.

Початок о 7. год. вечером.

— **Подяка.** Впр. О. Йосиф Дуб, декан і парох в Лопушниці, зложив від сьвященства деканату устрицкого на руки Іх Ексцеленції Пресьвященного Чеховича квоту 120 корон на релігійно-просьвітні цілі. Сю квоту зволили Ексцеленція передати для інтернату СС. Василян в Перемишлі. Тож яко настоятелька згаданого інтернату маю честь зложити отсим щедрим Всч. ОО. Жертводавцям щиро руске „Спаси Бог“. — **Макрина Мельничук.** Ч. сьв. В. В.

— **Зі Зборова.** Філія Руского Тов-а педагогічного подає до відома, що дня 25. жовтня с. р. отворено в Зборові курс приготівляючий до гімназії. На курс зголосило ся 45 учеників. Інтересовані можуть ще зголошуватись.

— **Господарське віче в Сокалі** відбуде ся заходом філії тов. „Сільський Господар“ дня 2. листопада о год. 2 по полудні в салі „Нар. Дому“ в Сокалі. В часі віча виголосить відпоручник молочарського союзу зі Стрия реферат „Про молочарські спілки“ а о. О. Трешневський реферат „Про організацію хліборобських спілок та про поправу сільського господарства“.

— **З Перемишля.** Загальні збори філії Руского Товариства педагогічного в Перемишлі відбудуть ся в понеділок дня 7. листопад о год. 3. а згл. 4. по полудні в саях „Рускої Бесіди“.

— **Практичні курси науки для управителів і касиєрів і позичок (система Райфайзена)** уряджує краєвий виділ в отсих місцевостях: I. в Кракові в часі від 28. листопада до 10. грудня с. р.; II. в Ряшеві в часі від 5. до 17. грудня с. р.; III. у Львові в часі від 28. листопада до 10. грудня с. р.; IV. в Станіславові в часі від 5--17. грудня с. р. Кандидати мають вносити за посередництвом своїх Спілок остемпльовані поданя до Бюро Патронату в краєвий виділ найдалше до дня 15. листопада с. р.

Телеграми

з дня 2. листопада.

Будапешт. З Відня доносять, що по вчерашній конференції обох міністрів скарбу та губернатора і ген. секр. австро-угор. Банку, міністер Люкач заявив днявникам що справа виплат готівкою буде передана фаховим референтам.

Лісбона. Одна з часописий доносить, що бувшого міністра-предсідника Тексейра увязнено під тими самими замітани, які роблено Франкови.

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

від 1. до 16. листопада 1910.

Найгарнійша сензация.

Щоденно о 8. год. вечер представлєня. В неділі і сьвята 2 представлєня о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Що п'ятниці High-Life представлєня. Білети вчаснійше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 5.

Антін Хойнацкій

книгар, Львів, Садовнича ч. 79, приймає замовлення на всі книжки і висилає відвотною поштою за післяплатою.

Має на складі:

Богдан Лепкий: Листки падуць. Поезії. Ціна в оправі 2 К.

Стрічки. Поезії. Ціна в оправі 2 К. **Нова збірна.** Оповіданє. Пачкар, Сон, Жертва, Ту продають трупа, Босий, Ще крок, ще два. Ціна в оправі 1 К 50 с.

Оповіданя. (Цвіт щастя, „Закутник“, Стріча Починок). Ціна в оправі 2 К.

Щаслива година. Оповіданя. (Щаслива година, Звичайна історія, Мєсть, Глум, Барометер, В лісі, На Сокільскім, В корчмі). Ціна в оправі 2 Корони. (2—10)

Для прикрасея

комхат і Читалєхь!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО в домовині і МОГИЛА ШЕВЧЕНКА над Дніпром

Картини Сластьона виконані в артїст. інстатуті Ангерера у Відні у величині 24+30 см. можна набути в книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок ч. 10; за 80 сотиків без пересилки, за 1 К в пересилкою (franco). Прибутком в ровпродажі жертвував радн. Ол. Барвіньскій на пам'ятник Т. Шевченкови в Києві.

Виноград лічнийий,

найкрасшої, десерової якості, з великими ягодами, солодкий, щоденно сьвіжо зриваний 5 клгр. Collі К 3.25. Сливки К 2.25. Мед найкрасшої якості 5 клгр. пушка 7 К.

£. Altneu, Versecz, 4. Ungarn.

„ДОСТАВА“

у Львові, ул. Руска ч. 20
в Станіславові, ул. Смольки 1

спровадила нові матері на ризи і хоругви, — металеві вироби (часі, ліхтарі і крести) і різьби (кивоти, професіональні вітарії).

Поручає випробованих різбарів для іконостасів і престолів та малярів для церков.

Золочене чаш і напаву риз просить ся висилати просто до Львова.

Платить за вклякдові гроші 6%!

П. А. Шіган

Мій новий сорругник.

Переклав Вол. Держирука.

Вийде протягом місяця жовтня с. р. як відбитка з фейлетовів нашої часописи. Обійме она понад 25 аркушів друку. Ся знаменита повість повинна находити ся в кожній рускій хаті. Передплату в ціні 2 К 50 сот. з пересилкою 3 кор. приймає просягом місяця жовтня наша редакція. Від дня 1. падолиста нов. стиля ціна книжки буде вивосити 4 корони.

Розклад залізничих поїздів

важний від 1. мая 1910.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	5:50	8:55	1:30	5:45	10:05
Кракова	7:27	10:10	1:15 B	8:40	2:30
Тарнова	—	—	1:05	—	—
Підволочиск	7:20	12:00	2:15	5:40	10:30
Черновець	8:05	—	2:05	5:53	9:30
Черновець	—	—	—	6:35	12:20
Станіславова	5:45	—	—	—	—
Коломиї	—	10:21	—	—	—
Ходорова	5:15 Г	—	—	—	—
Стрия	7:28	11:45	4:25	7:41	11:02
Стрия	—	—	—	10:19 D	—
Самбора	8:00	9:58	2:00	—	9:00
Рава рускої	7:32	12:00	—	8:00	—
Яворова	8:15	—	5:00	—	—
Брухович	7:32	1:05 Л	1:33 З	8:00	9:25 З
Брухович	7:49 K	1:20	4:10 З	3:26 K	—
Підгаєць	—	11:15	—	—	12:10
Винник	—	—	—	—	—
Янова	8:15	1:10 K	5:00	9:26 K	10:07 K
Любіня	8:00	9:38	2:00	9:00	11:40 P
На Підзамче з:	—	—	—	—	—
Підволочиск	7:01	11:40	2:00	5:17	10:13
Бродів	7:01	—	2:00	5:17	10:12
Підгаєць	—	10:54	—	9:44	—
Винник	7:26	—	—	6:29	11:55 A
На Личаків з:	—	—	—	—	—
Підгаєць	—	10:33	—	9:28	—
Винник	7:10	—	—	6:13	11:39 A
Зі Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд.	вечер	в ночи
Кракова	4:55	8:25	3:15	6:55	11:15
Кракова	6:04	8:40	3:55	7:45	12:40
Кракова	—	—	2:45	6:04	—
Мшани	—	—	3:30	5:41	—
Підволочиск	6:20	10:40	2:16	8:10	11:10
Черновець	6:10	9:35	—	—	10:35
Черновець	—	9:10	2:23	—	2:56
Станіславова	—	—	2:52	—	—
Коломиї	—	—	—	5:59	—
Ходорова	—	—	—	8:23 B	—
Стрия	7:30	10:15	1:45	6:50	11:25
Самбора	6:00	9:05	3:40	—	10:40
Рава рускої	7:34	—	2:30	7:10	11:35 З
Яворова	8:20	—	—	6:30	—
Брухович	6:13	10:05 Л	2:35 З	8:38 З	11:35 З
Брухович	7:34	12:25 З	4:24 З	7:10	—
Підгаєць	5:58	—	—	6:16	—
Янова	8:20	10:20 K	1:35 H	3:35	6:39 K
Любіня	6:00	9:05	2:15 P	3:40	10:40
З Підзамча о:	—	—	—	—	—
Підволочиск	6:35	11:00	2:31	8:33	11:32
Бродів	6:35	11:00	2:31	8:33	—
Підгаєць	6:12	—	—	6:30	—
Винник	—	—	1:30	—	11:35 A
З Личакова до:	—	—	—	—	—
Підгаєць	6:31	—	—	6:50	—
Винник	—	—	1:49	—	10:54

ЗАМІТКА: Поспінні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в неділі.

A — лише в середі і суботи. — B — від 1:6 до 30/9 щоденно; V — в день перед кождою неділею і сьвятами обох обрядів. — Г — в день по кожній неділі і сьвяті обох обрядів. — Д — від 19/6. до 11/9. в неділі і рим-кат. сьвята. — З — від 1/6. до 30/9. щоденно. — K — від 1/5. до 30/9. щоденно. — Л — від 1/6 до 31/4. щоденно. — H — від 1/5. до 11/9. в неділі і рим. кат. сьвята. — P — від 15/5. до 11/9. в неділі і рим. кат. сьвята.